

STUDIORUM

КОНТЕКСТ

ЦЕЛНА ГРУПА

ИДЕНТИФИКУВАН
ПРОБЛЕМ

ANO DOPAŠ DROM: LEJBE LEGALNO STATUSO THAJ THEMESKERE LILA VAŠ E ROMA ANI MAKEDONIJA

E statuseskoro pharuvipe thaj lejbe themeskere lila vaš e manuša – Roma arakhline ki Republika Makedonija

HARNI INFORMACIJA

J V H H 2 0 1 0

Pali o korkorutnipe ano 1991 berš, i Makedonija dengja peske fremi te šaj vaš jekh berš sa olakere manuša te šaj te aplicirinen vaš themeskere lila, odolesar so ka kerel neve mehanizmi-thaj thaj procedure so si aba definirime e Kanunesar/Zakonesar vaš e Republika Makedonijakere Themeskere lila kotar 1992 berš. Dujto šajipe vaš e manuša saven naj regulirimo olen-goro statusi sikavgja pes e

neve prekerde Kanunesar ki Republika Makedonija kotar 2004 berš. Kodole kanunesar/zakonesar del apes šajipe vaš baro numero manuša – katar e etnikane minoritetija saven naj themeskoro lil (leinodoj kate vi e našle/hasarde manušen kotar e Kosova ko 1999 berš, maškar save vi but Roma) thaj manuša save so lungeder vrama trajin/dživen ani Makedonija bizi te ovel olen themutno/themeskoro lil. Bibahtake,

nijekh kotar kodola kanunija/zakonura, na pharuvgje akava baro thaj pharo problemi e themutne lilen-car thaj legalno status-utesar. Džaindoj pali i eksperienca so isi e organizacija LIL, sine identificirime akala problimija save so sikavgje pes maškar e romengiri populacija ani Republika Makedonija thaj maškar e Roma save si telal majbaro pharipe vaš olen-goro legalno statusi ko them:

Adala si e manuša save so trajin/dživen ani Republika Makedonija vi angleder e (Socijalistikani Federacijaki Republika Jugoslavija) SFRJ-ako ulavibe ko 1991, manuša save so bijandile ko javera SFRJ-akere teritorije, bijame ki Republika Makedonija thaj olengere dada thaj daja si an kodi kategorija manuša.

Akale grupa manuša, sasa sa e šajipena te len pengoro themutno lil sar sa e javer manuša, numa našti sas te len kodo pengo hakaj sostar: (1) naj sas olen informacije vaš sa akala šajipena; (2) najsas len validno dokumentija pe vrama kana sasa kodo šajipe te ikalen pengere themeskere lila; thaj (3) kodolestar so kodi procedura si but lungi thaj adala manuša so dije rodipe thaj pe kodi vrama von sasa „teli 18 berš,, džikote te agorel pes i procedura nakhlja but lungi vrama thaj von naj ande kodi kategorija „teli 18 berš,, vaš save akak isi javereder kondicije. Kodoleske akala manuša

hasarde i šansa vijekhvar te aplicirinen, sostar adala legalno šajipena sasa pharuvde javereder procedurencar vaš makedonijakoro themeskoro lil thaj naturalizacija.

Dži ko 1 januaro 2008 berš akala manuša regulirinde pengoro statusi adale dokumentoncar so aba sasa olen ano vast (lila sar so si o bijamutno lil) thaj javere rigatar, nesave na resle te regulirinen pengoro statusi. Astarindoj kotar 2008 berš, kana e manuša aplicirinena vaš harno ačhovibe ano them ja palem aplicirinena vaš themeskoro lil, trubuj olen vi atesti/liloro vaš olen-goro agorutno themutno lil

(ja palem validno pasaporti kotoar javer them) ja palem valjani te anen dokumentija kaj našti vi kotar adava javer them te len themeskoro lil.

Numa, leindoj o fakti kaj kodola manuša buteder kotar 20 berš na dživdingje ko olengoro phurano them, na št iodole themestar te anen e lila so valjani olenge vaš kodo te len themeskoro lil ani Republika Makedonija.

ПРЕПОРАКИ

Rekomandacije vaš e politika so kerela pes

Dži ko Evropakere Konsileskoro Prezidiumi:

- Te den pes rekomandacije e themenge save so kerdine pes pali e SFRJ-ako phageripe te keren buti džaindoj pali e konvencije save e thema skrinisarde thaj ratificirinde; te len ani godi vi e javera konvencijen kerdine kotar Europako Konsili thaj dikhen e šajipena te len javera instrumentija so akija institucija dela vaš gasave phučipenengere pharuvipa.

Dži ki Europaki Unija

- Tte del dumo akale aktivitetonge kodolesar so ka del dumo e themen-kandidaton te len ki godi vi kodola instrumentura thaj te inicirinen e ratifikacija.

Dži ko Republika Makedonijakere Autoritetija

- Te keren lačheder nacionalno regulative vaš lejbe themeskere lila vaš kodi konkretno grupa manušendar, thaj ki jekh vrama, ma te phevaven i aktuelno politika vaš lejbe themeskere lila thaj naturalizacija. Del apes rekomandacija vaš pharuvibe e gende 7a kotar o Kanuni vaš themeskere lila ki republika Makedonija so ka del šajipe vaš lokheder procedure vaš kodi grupa manušendar: kodola si e manuša bizi regulirimo legalno statusi savo so trajil/dživel ki Republika Makedonijakiri teritorija angleder kotar 8-to septembro 1991 berš, te šaj te aplicirinel (thaj ka ovel leske dendo) themeskoro lil ki Republika Makedonija kodolesar so ka sikavel lila kaj naj le themeskoro lil kotar javer them thajk kaj dživdinga but lungi vrama ani republika Makedonija.

Rekomandacije vaš implementiribe

Cilosar te harnjarel pes o numero e Romengo saven so nane regulirimo statusi ani Republika Makedonija thaj te barjaren pes olengere {ajipena te len themeskere lila thaj te {aj majodirig te len vi javera pengere manu{ikane hakaja, daja akala rekomandacije va{ impleentiribe:

- Te identificirinen pes thaj te locirinen pes e Roma thaj e javera manu{a save si ani kodi kategorija manu{a „akate arakhline manu{a,, (te anga` irinen pes mobilno timija va{ identificiribe thaj dejbe informacija kadale manu{enge);
- Dejbe bilovengiri legalno thaj finansijakoro `utipe e manu{enge save so si teli socialno riziko, te si ki situacija te pheren e kondicije va{ themutno lileskoro apliciribe;
- E manu{a/efamilije save si teli socialno riziko ma te pokinen administracijakere takes kana ka aplicirinen vca{ themeskere lila.

Te lija pes ani godi o fakti so o them kerela va{ kodola grupe manu{a thaj i buti so kerena e NGO, den apes rekomandacije va{ akala aktivitetija:

- Keribe kampanje va{ zuraleder buti ko tereni, keribe lila, pamfletija save ka den informacije te {aj e Roma te dod` anen sa e {ajiepa va{ kodo lokheder te len themeskere lila;
- E mincakoro/samakoro bajraribe ma{kar e Roma va{ kodo kobar si importantno e personalno dokumentija;
- Bilovengoro dejbe dumo e manu{enge so si teli socialno riziko save so ka aplicirinen va { themeskere lila.

KOHTAKT:

Organizacija va{ e romnjengere thaj ~havengere hakaja „LIL,,

Tel: 00389(0)22031201 ; E-mail: lil@on.net.mk

Centro va{ regionaleskoro rodipe thaj kooperacija „Studiorum,,

Tel/Fax: 00389(0)23065837; E-mail: office@studiorum.org.mk ; Web: www.studiorum.org.mk